

Redemptive Clarity: Rebbe Nahman of Breslav on the Nature of Doubt

Dena Weiss – weiss@hadar.org

Halakhah Intensive 5784/2024

Likkutei Halakhot - Orach Chaim, Laws of Passover, Chapter 4:1

... וְזֶה בְּחִינַת פֶּסַח, כִּי זֶה יָדוּעַ שְׁעָקָר גְּלוּת מִצְרַיִם הָיָה לְתַקֵּן חֲטָא אָדָם הָרָאוּשׁוֹן שֶׁפָּגַם בַּעַץ הַדַּעַת טוֹב וְרָע, שֶׁבִשְׁבִּיל זֶה הָיָה עָקָר הַגְּלוּת, וְעָקָר הַגְּלוּת הָיָה מַחֲמַת פָּגַם הַדְּמִיִּים שֶׁנִּפְגְּמוּ עַל-יְדֵי חֲטָאוֹ וְנִתְעַרְבוּ הַדְּמִיִּים, שֶׁהֵם בְּחִינַת ה' מִיְּבִי דְּמִיִּים טְהוּרִים וְכוּ', וְעַל-יְדֵי חֲטָא אָדָם הָרָאוּשׁוֹן נִתְעַרְב טוֹב וְרָע... וְעָקָר הַגְּאֻלָּה הָיָה עַל-יְדֵי שְׁעִשׂוּעַ עוֹלָם הַבָּא, כִּי מִשָּׁם כָּל הַגְּאֻלּוֹת, וּבִפְרָט גְּאֻלַּת מִצְרַיִם, כְּמִבְּאֵר בְּזִהָר וּבִכְתָּבִים שֶׁמִּסְטָרָא דְעֵלְמָא דְאֵתִי נִפְקִי. וְעָקָר הַגְּאֻלָּה הָיָה עַל-יְדֵי בְּחִינַת הַלְכוּת, שֶׁהֵם הֵם שְׁעִשׂוּעַ עוֹלָם הַבָּא, כִּי עָקָר תַּקֵּן חֲטָא אָדָם הָרָאוּשׁוֹן לְבָרֵךְ הַטּוֹב מִהָרָע, שֶׁבְּזֶה תְּלִי גְאֻלַּת מִצְרַיִם הוּא עַל-יְדֵי הַהֲלָכוֹת, כִּי עַל-יְדֵי שְׁמִכְרִין הַפֶּסֶק הַלְכָה, עַל-יְדֵי זֶה נִתְבָּרַר הַטּוֹב מִהָרָע...

וְעַל-כֵּן עָקָר גְּאֻלַּת מִצְרַיִם הָיָה תְּלִי בְּבְחִינַת הַלְכוּת, שֶׁהֵם שְׁעִשׂוּעַ עוֹלָם הַבָּא כִּנ"ל וְזֶה תַּקֵּף הַנֵּס שֶׁל יְצִיאַת מִצְרַיִם, כִּי מֵאַחֵר שְׁעָקָר גְּאֻלָּתָם הָיָה תְּלִי בְּבְחִינַת הַלְכוּת וּמֵאַחֵר שְׂאֵז לֹא זָכוּ עֲדִין לְקַבֵּלַת הַתּוֹרָה, עַל-כֵּן בּוֹדֵאֵי לֹא הָיוּ יְכִלִּים לְבָרֵךְ הַפֶּסֶק הַלְכָה וְעַל-כֵּן הָיָה נֵס גָּדוֹל וְנִפְלָא מְאֹד, כִּי הָיָה הַדְּבָר קָשָׁה וְכָבֵד מְאֹד מְאֹד, מַחֲמַת שְׁעֲדִין לֹא זָכוּ לַתּוֹרָה בְּחִינַת הַלְכוּת שֶׁבְּזֶה הָיָה תְּלִי עָקָר גְּאֻלָּתָם, אֲךָ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הַפְּלִיא חֲסִידוֹ עִמָּנוּ מְאֹד וְנִתְגַּלָּה לְיִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם, דְּהֵינּוּ שֶׁהָאִיר עֲלֵיהֶם הָאָרָה גְּדוֹלָה וְנִפְלָאָה, דְּהֵינּוּ הַהָאָרָה שֶׁל בְּחִינַת עֵלְמָא דְאֵתִי שֶׁמִּשָּׁם הֵיטָה גְאֻלָּתָם כִּנ"ל, כִּי אֵז בְּשַׁעַת גְּאֻלַּת מִצְרַיִם נִתְגַּלָּה עֲלֵיהֶם הַשְּׂגָת אֱלֻקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁהִיא בְּחִינַת שְׁעִשׂוּעַ עוֹלָם הַבָּא וְאֵז זָכוּ לַדַּעַת אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ וְלַהּדוּת וְלַהֲלֵל לְשִׁמּוֹ הַגָּדוֹל יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּהוּ עָקָר שְׁעִשׂוּעַ עוֹלָם הַבָּא, כִּי עָקָר הַהֲלָל נִתְתַּקֵּן בְּשַׁעַת יְצִיאַת מִצְרַיִם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב, "הַשִּׁיר יִהְיֶה לָכֶם כְּלִיל הַתְּקֻדָּה חֵג". וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכָרוֹנָם לְבָרְכָה שֶׁבְּאוֹתוֹ הַלִּילָה אָמְרוּ שִׁירָה וְהִלֵּל וְאֵז זָכוּ לַהֲתַגְלוּת אֱלֻקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת שְׁעִשׂוּעַ עוֹלָם הַבָּא. נִמְצָא, שֶׁזָּכוּ לְבְּחִינַת שְׁעִשׂוּעַ עוֹלָם הַבָּא אֵז וְעַל-יְדֵי זֶה הֵיטָה עָקָר גְּאֻלָּתָם וְזֶה הָיָה עֶצֶם הַנֵּס, כִּי בְּאֻמָּת לֹא הָיוּ עֲדִין כְּדֹאֵי לְגַאֵל, כִּי עָקָר הַגְּאֻלָּה שֶׁהִיא עַל-יְדֵי בְּחִינַת עֵלְמָא דְאֵתִי כִּנ"ל הָיָה תְּלִי רַק עַל-יְדֵי בְּחִינַת הַלְכוּת כִּנ"ל, כִּי הַהֲלָכוֹת הֵם עָקָר הַתַּקֵּן שֶׁל חֲטָא אָדָם הָרָאוּשׁוֹן כִּנ"ל גַּם הַהֲלָכוֹת הֵם הֵם שְׁעִשׂוּעַ עוֹלָם הַבָּא שֶׁמִּשָּׁם הֵיטָה הַגְּאֻלָּה וְהֵם לֹא זָכוּ אֵז לְבְּחִינַת הַלְכוּת, כִּי עֲדִין לֹא זָכוּ לַתּוֹרָה כִּנ"ל. וְזֶה שֶׁכָּתוּב, "וְאֶעֱבֹר עֲלֶיךָ וְאֶרְאֶה וְהִנֵּה עֲתָךְ עַת דְּדִים וְכוּ' וְאֵת עֶרֶם וְעָרְיָה". 'עֶרֶם וְעָרְיָה' זֶה בְּחִינַת עֶרֶם בְּלִי לְבוּשׁ, שֶׁהִיא בְּחִינַת הַלְכוּת, שֶׁהֵם בְּחִינַת לְבוּשִׁין, בְּחִינַת חִלּוּקָא דְרַבָּנָן, כְּמוֹכָא. וְהֵם הָיוּ אֵז עֶרְמִיִּים מִבְּחִינַת חִלּוּקָא דְרַבָּנָן, דְּהֵינּוּ הַלְכוּת:

Orach Chaim, Laws of Passover, Chapter 4:2

ועקר מרירת הגלות היה שלא היה אפשר להם לברר הפסקי הלכות בבחינת וימרו את חייהם בעבדה קשה-בקשיא, בחמר ובלבנים-בלבון הלכותא, (כמו שאיתא בתקונים¹), דהינו שלא היה אפשר להם ללבן ההלכות מחמת הקשיות שהיו ממרים את חייהם ומחמת זה היה קשה מאד לצאת משם, כי פרעה היה אויז בהם בתקף גדול, כי פרעה הוא אחורי הדעת והיה יונק מהמחין ולא הניח את המוחין לצאת ולהתגלות, כמובא בפתיבים, הינו שהיה תופס את המחין והדעת ולא הניח את הדעת להתפשט שיזל לברר וללבן ההלכה כי היה מבלבל את הדעת בקשיות בבחינת וימרו את חייהם-בקשיא כנ"ל, עד שלא היה אפשר ללבן ולברר ההלכה. ומעצם המרירות הנ"ל, דהינו הקשיות הנ"ל שהכביד עליהם מאד, לא היה באפשר להם בשום אופן לברר ההלכות, ובפרט שעדין לא זכו לקבלת התורה, כנ"ל. ועל-כן הפליא השם יתברך חסדו עמנו והאיר על ישראל בחינת ההארה של פסקי ההלכות, דהינו שעשו עולם הבא כנ"ל, אף-על-פי שהם בעצמם לא ברו ההלכה כנ"ל, ועל-ידי זה הוציאם ממצרים. וזהו בחינת החפזון של יציאת מצרים:

Orach Chaim, Laws of Passover, Chapter 4:3

וזהו בחינת אכילת מצה ואסור חמץ והכל מחמת החפזון, כמו שכתוב, "כי בחפז יצאת". וכמו שאומרים, מצה זו שאנו אוכלים על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא וגאלם, שנאמר, "ויאפו את הבצק וכו' כי גרשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה וכו'". כי באמת אי אפשר לזכות לפסקי הלכות, שהם עקר תקון חטא אדם הראשון והם כלל כל התקונים של כל החטאים, כמו ששמעתי מרבנו זכר צדיק לברכה, וכמבאר במאמריו הקדושים כמה פעמים. והם בחינת שעשו עולם הבא כנ"ל, אבל בודאי אי אפשר לזכות להלכות כי אם על-ידי יגיעה גדולה, כי צריכים לטרח הרבה לברר וללבן כל הקשיות לאסוקי שמעתיא אליבא דהלכתא. וזה בחינת מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת, כי הטרחא והעבודה של ששת ימי החל הם בחינת ברוהם כידוע, ועקר הברור על-ידי ההלכות וצריכים לטרח כל ששת ימי החל לברר וללבן ההלכה, שהם בחינת ששה סדרי משנה, שהם כנגד ששת ימי החל, שהם בחינת אסור והתר, טמא וטהור, כשר ופסול, וצריכים כל ששת ימי המעשה לטרח בהלכה לברר ההתר מהאסור וכו' ואז זוכין להלכה ברוה, שהיא בחינת שבת, כי שבת היא בחינת שלום והכרעה, בחינת הלכה ברוה, שהיא שביטה מן הברור, ואי אפשר לזכות לבחינת שבת, שהיא בחינת הלכה פסוקה כי אם מי שטרח בערב שבת, דהינו שטרח בששת ימי החל, בששה סדרי משנה, באסור והתר וכו', וברר ולבן ההתר מהאסור וכו' ואז דיקא זוכין לבחינת שבת, שהוא בחינת שעשו עולם הבא, בחינת הלכות, אבל בלא טרחא אי אפשר לזכות להלכות, כי מי שלא טרח בערב שבת מה יאכל בשבת. נמצא, שלא היה אפשר לישראל לזכות להלכות שבזה היה תלוי גאולתם כי אם על-ידי טרחות וגיעות לברר וללבן ההלכה. ואם היה חס ושלום, השם יתברך ממתיך עד שיבררו בעצמם ההלכה, לא היו יכלים להגאל משם כלל חס ושלום, כי אז התגבר עליהם הסטרא אחרא, דהינו פרעה ומצרים כל כך, עד שלא היה אפשר להם בשום אופן לזכות על-ידי יגיעות לבחינת הלכות, כי הם כבר סבלו שם מרירות גדול בשביל ההלכות, כמו שכתוב, "וימרו את חייהם" בקשיא כנ"ל, אבל אף-על-פי-כן לא היה אפשר להם לצאת מן המרירות והקשיות ולברר ההלכות מגדל תקף הסטרא אחרא שהתגבר עליהם אז מאד, שעל-ידי זה בלבד דעתם מאד ולא היו יכולים לצאת מן המרירות והקשיות לברר

¹ Zohar 1:27a

ההלכה. ועקר מחמת שהיה עדין קדם קבלת התורה ולא נתגלה התורה עדין, אבל השם יתברך הפליא חסדו והאיר עליהם ההארה זו של שעשוע עולם הבא בחינת הלכות אף-על-פי שלא היו כדאי לזה אז, כי לא יכלו לצאת בעצמם מן מרירות הקשיות לברר ההלכה, אף-על-פי-כן האיר להם השם יתברך בחסדו מאליו הארה זו ודעת זה של בחינת הלכה ברורה. שהיא בחינת שעשוע עולם הבא ועל-ידי זה נגאלו ויצאו ממצרים, כי על-ידי זה היתה גאלתם כנ"ל:

Orach Chaim, Laws of Passover, Chapter 4:5

וזה בחינת החפזון ואכילת מצה ואסור חמץ. וזה בחינת מה שמובא שמחין דגדלות נכנסו קדם מחין דקטנות בליל פסח, כי האכילה היא בחינת ברורים כידוע. וברור הנעשה על-ידי האכילה, זהו בעצמו בחינת הברור של ההלכות, כמובא בתקונים שברור ההלכה מן הקשיות היא בחינת ברור החטה מן מץ ותבן, אבל יש בחינת אכילת חמץ ויש בחינת אכילת מצה, הינו כי חמץ ושאור הוא בחינת מחין דקטנות-דינים, הינו בחינת חמוץ המח מה שצריכים להחמיץ המח. הרבה בכמה יגיעות ומרירות קדם שמבררין הפסק הלכה, כי חמץ הוא בחינת מחלוקת, כי חמץ לשון כעס ושנאה, כמו שכתוב, "מכף מעול וחומץ", הינו בחינת כעס ומחלוקת, זה בחינת המחלוקת שיש בההלכה מחמת הקשיות שיש בהם, אשר בשביל זה צריכים לסבל מרירות וגיעות קדם שמבררין הפסק הלכה. וזה בחינת חמץ כנ"ל, כי צריכים להחמיץ המח הרבה במרירות הקשיות קדם שמבררין ההלכה כנ"ל. ומצה זה בחינת הלכה פסוקה, בחינת ענג שבת, שהיא הלכה פסוקה שעשוע עולם הבא כנ"ל, בבחינת למען תמצו והתענגתם וכו', בחינת ענג שבת, בחינת שלום (וכמוכן בדברי רבנו זכרוננו לברכה במקום אחר במאמר "שאלו את רבי יוסי בן קיסמא"). כי מצה, הינו שממהרין בחפזון ואין מניחין להחמיץ, הינו שאין מניחין את המח להחמיץ כלל בקשיות וספקות כי אם זוכין להלכה פסוקה מיד, שזה בחינת מצה כנ"ל וזאת הבחינה אי אפשר לזכות בשום פעם, דהינו לזכות להלכה פסוקה קדם חמוץ המח בספקות וקשיות כנ"ל, רק אז בשעת יציאת מצרים זכו לזה כנ"ל, כי השם יתברך דלג עליהם ומהר קדם הקץ, הינו אף-על-פי שעדין לא סבלו המרירות של הקשיות והספקות כל כך שיהיו ראויים לגאולה, דהינו להלכה פסוקה אף-על-פי-כן דלג ומהר קדם הקץ, כי נגלה לפניו יתברך שאם היו מתעכבים עוד במצרים והיו סובלים עוד מרירות הגלות הנ"ל היו נשארים שם... ועל-כן חמל השם יתברך עליהם ודלג קדם הקץ והאיר עליהם הארה זו של בחינת הלכות שעשוע עולם הבא קדם הקץ, דהינו שזכו להלכה פסוקה מיד קדם שזכו לברר וללבן ההלכה בעצמו על-ידי קשיות וספקות. וזהו נס גדול מאד כנ"ל:

Orach Chaim, Laws of Passover, Chapter 4:6

וזהו בחינת החפזון ואסור חמץ, כי מאחר שהם בעצמם לא היה אפשר להם לברר ההלכה על-ידי ברור הקשיות והספקות, על-כן אסור להם לאכל חמץ. וחמץ אסור במשהו, כי אסור לנו בעת שהוא לכנס כלל וכלל בבחינת ספקות ובלבולים וקשיות שיש בהלכה, שזהו בחינת חמץ כי אין לנו עתה כח לברר ההלכה על-ידי קשיות וספקות, ואם יכנסו בזה, חס ושלום, יכולים לשאר שקוע שם, כי אי אפשר אז לצאת משם כנ"ל. ועל-כן אסור חמץ במשהו, כי אנו צריכים עתה רק לאכל מצה שהיא בחינת שלום, בחינת הלכה פסוקה, אבל חמץ אסור במשהו, כי אנו זוכים להלכה פסוקה בלי שום ברור הספקות והקשיות והמחלוקת ואסור לנו לכנס כלל בבחינת ספקות וקשיות שהוא בחינת חמץ, כי עכשיו קדם מתן תורה, בפרט בגלות

מצרים אי אפשר לנו לברר ההלכה על-ידי קשיות וספקות. ואסור לכנס לשם כלל כי ישתקע שם חס ושלום כנ"ל:

Orach Chaim, Laws of Passover, Chapter 4:7

ועל-כן אסור חמץ במשהו בבל יראה ובל ימצא, כי אין בין חמץ למצה אלא משהו, כי חמוץ המח תלוי במשהו, כי קשרוצים לברח מן הספקות והקשיות צריכים לזהר ממשהו בעלמא, כי תכף קשמתחילין להחמיץ המח באיזה ספק כל שהוא תכף נתבלבל המח מספק לספק עד שנתבלבל דעתו בספקות וקשיות גדולות כמו שמצינו שבתחלה לא היה אלא מחלקת אחת בישראל לסמך ושלל לסמך ואחר כך נתרבה המחלקת בישראל, (כמובא בגמרא). ומאחר שעכשיו אין לנו כח לברר הספקות והקשיות על-כן חמץ אסור במשהו, כי אסור לכנס עכשיו בבחינת חמוץ המח כלל, כי מחמת תוקף הסטרא אחרא של פרעה ומצרים תכף קשמתחילין להחמיץ את המח באיזה ספק כל שהוא הם יכולים להתגבר, חס ושלום, לבלבל את המח מספק לספק עד שיפאר שקוע שם חס ושלום, כנ"ל. ועל-כן יצאנו בחפזון ממצרים, כי לא יכלו להתמהמה, כי תכף קשהאיר עליהם השם יתברך הארת הגאולה שהיא בחינת שעשוע עולם הבא, בחינת פסקי הלכות הצרכו לצאת מיד בחפזון בלי שום עכוב במצרים, כי צריכים לברח מן הספקות והקשיות שהיא בחינת גלות מצרים מאחר שאין להם כח לבררם ואם יתעכבו שם יכולים לפאר שם שקוע, חס ושלום, כנ"ל. על-כן צריכים לצאת משם מיד לברח מן הספקות והקשיות לזכות תכף לבחינת הלכות ברורות שעשוע עולם הבא שנתגלה עליהם ברחמי הגדולים יתברך, שזהו בחינת מצה כנ"ל:

Orach Chaim, Laws of Passover, Chapter 4:8

וזהו בחינת מחין דגדלות שקודמין למחין דקטנות, כי מחין דגדלות זה בחינת שהמח גדול שמחמת גדלותו אין לו שום ספק וקשיא בחינת הלכה פסוקה. ומחין דקטנות, הינו מח קטן, שהוא בחינת ספקות וקשיות כמו הקטן שקשה לו כמה ספקות ואינו מבין ההלכה על בריה, אבל תמיד צריכין מקדם לבחינת מחין דקטנות ואחר כך למחין דגדלות, כי צריכין מקדם להסתפק הרבה בהלכה ולהתקשות בה, שזהו בחינת מחין דקטנות ואחר כך מבשרין הפסק ההלכה על בריה, שזהו בחינת מחין דגדלות אבל עכשו זוכין מיד לבחינת הלכה פסוקה, שזהו בחינת מחין דגדלות קדם מחין דקטנות, הינו קדם הספקות והקשיות שיש בהלכה קודם שמבשרין אותה, כי עכשו זוכים להלכה פסוקה קדם שסובלין מרירות הספקות, שהם מחין דקטנות כנ"ל. ואחר כך קשזוכין לבחינת הלכה פסוקה שעשוע עולם הבא, שהוא בחינת מחין דגדלות, אזי יכולין אחר כך לקבל גם מחין דקטנות, כי כבר נתברר ההלכה על בריה ועכשו אפלו קשמקבלין המחין דקטנות שוב אין שום ספק וקשיא כלל מאחר שכבר זכו להלכה פסוקה. ועל-כן החמץ אסור כל ימי הפסח, כי בעת הזאת של הגאולה אין לנו שום ספק וקשיא כלל, שהיא בחינת חמץ ואסור לנו לכנס בזה כלל כנ"ל. ואפלו קשמקבלין אחר כך המחין דקטנות גם כן אין לנו שום ספק וקשיא כלל בהלכה, מאחר שכבר יודעין ההלכה על בריה על-ידי חסדו יתברך, על-ידי בחינת מחין דגדלות שהאיר עליהם השם יתברך בחסדו כנ"ל:

Orach Chaim, Laws of Passover, Chapter 4:9

וזהו בחינת המרור שאוכלין אחר כך, שהוא זכר לזמננו את חיינו, כמבאר בהגדה, כי עכשיו יש לנו כח להמתיק ולבטל מרירות השעבוד של פרעה ומצרים, שהוא מרירות הקשיות כנ"ל, כי עכשיו כבר נתבטלו

כל הקשיות, כי אנו זוכים עכשיו למצה, שהיא בחינת הלכה ברוך כנ"ל. ועל-כן כורכין המצה ומרור
ביחד, כי על-ידי המצה, שהיא בחינת הלכה פסוקה נמתק ונתבטל המרור, שהיא מרירות הקשיות, שהיה
בהלכה קדם שנתברר כנ"ל:

...

נמצא, שעקר גאלי מצינים היה על-ידי בחינת הלכות פסוקות וברורות שזכו מן השמים בחסדו יתברך,
שהם בחינת שעשוע עולם הבא שמשם נגאלו.

